

Poština plačana v gotovini.

20/11 1935
Cena 2-50 Din.

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1935/36

Frak

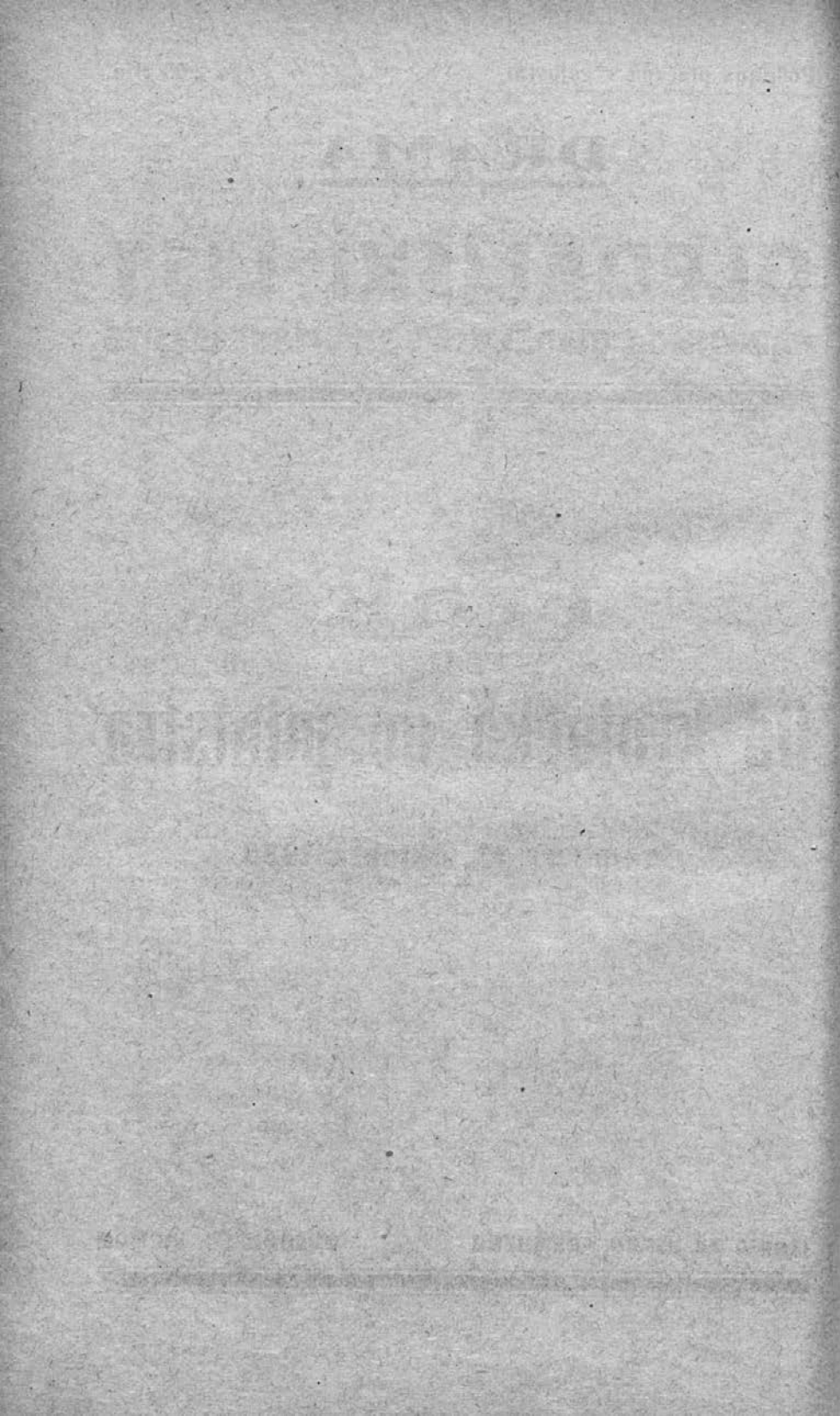
ali

Od krojačka do ministra

Premijera 17. oktobra 1935

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: J. VIDMAR

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 17. oktobra 1935

G. Drégely: „Frak ali Od krojačka do ministra“

Politično in socijalno satirična komedija, ki ima svoj daljni izvor v Beaumarchais-jevem Figaru, je navzlic Aristofanu produkt novega časa. Evropski človek se je spričo silovitega razvoja sodobne državnosti zavedel pomembnosti teh socijalnih tvorb, a je hkratu tudi jasno spoznal vso nevarnost, ki se taji v njih za človeško osebnost, nadalje njih tehnično nedostatnost, potem smisel in nesmisel vretja in gibanja v širših slojih, ki ga navadno imenujemo politično življenje, in še prerivanje sposobnih in nesposobnih politikov okrog žarišča, ki ga tvorita osrednja državna oblast in blagajna. Iz teh spoznanj je v novejši evropski literaturi nastalo veliko politično satiričnih del, ki se ločijo v več vrst. Ena vrsta obravnava tako zvano politično življenje na sploh, tako na primer Cankarjeva komedija »Za narodov blagor«. Druga govori o notranjih nedostatkih državnega aparata. V to vrsto spada Gogoljev »Revizor«. Tretja govori o nevardnih pojavih, ki spremljajo in se vtihotapljuje v snovanje okrog državnih žarišč, o bolnih pojavih v stikališču države in družine. V to vrsto spada tudi Drégelyjeva veseloigra »Frak ali od krojačka do ministra«.

Sujet, ki si ga je v tej igri izbral G. Drégely, je posebno priljubljen na evropskem jugovzhodu. Zakaj ravno tu? Balkan in bližnje ozemlje je domovina novih, mladih narodnih držav, majhnih držav, v katerih so politične karijere in strankarske mahinacije posebno očitne in občutne. Svojevrstno politično početje madžarskih strank je bilo pred vojno poznano vsemu svetu. Podobno je bilo politično življenje v sosednjih državah. Zato je v vseh sosednjih literaturah možno najti satirične komedije s sujetom, ki je soroden Drégelyjevemu. Srbi imajo svojega Nušića in »Gospo ministrico«, Bolgari Kostova in »Goljemanova«, Rumuni Saint Giorgia in »Junaka dneva«. Vse te komedije so si bližnje sorodnice, a obravnavajo svojo snov vsaka po svoje. Dočim se Nušić posmehuje ministrskemu parvenijstvu ali še boljše zabavni gospodovalnosti gospe ministrice, se Kostov igra s častihlepnostjo in ambiciozno nesposobnega politika, ki hoče za vsako ceno postati minister. Rumunski dramatik

in Drégely pa se norčujeta iz družbe, v kateri je možno, da prihajajo na vodilna državna mesta ljudje, ki za to nikakor niso poklicani, na primer v »Fraku« problematični plemenitaš, krojaček in pustolovec Anton pl. Melzer. Drégelyjev protest velja v prvi vrsti družbi, ki take pojave trpi in ki se slepo uklanja vsakomur, da le pride do oblasti, pa naj pride do nje po taki ali drugačni poti. Lahko ji odpreš oči in ji pokažeš, razkriješ vso pustolovščino, ki je tega ministra privedla na višek, njegova moč ji je važnejša, njegove usluge so ji ljubše kakor čast in ponos. Vendar Drégelyjev protest ni preresen. Govori ga s smehljajem in z željo, da bi zabaval. Ne bo te razburil, ogorčil, marveč te bo pripravil do smeha, ki bo brez žolča in grenkobe.

Josip Vidmar.

Ost:

G. Drégeley: Frak ali Od krojačka do ministra

Glavna vloga, začetek mnogoterih težav in neprilik v tej stari komediji, je — frak. Preprost, črn, moderen frak, s svilo podložen, last direktorja državnih železnic. — No, tako preprosto prav za prav spet ni s to zadevo. Poglavitno na stvari, njena notranja ideja je: bistvo igrilstva. Bistvo tistega igrilstva, ki nam vsem tiči v krvi, od mladih nog: — igrati vlogo, biti nekdo, nekaj več kot smo v resnici, vsaj za nekaj časa, za vsako ceno. Da, tako je...

*

Pa naj bo! Ne, prosim, glavna vloga ni frak, kaj še, glavna vloga je tak tiček, ki hoče biti nekaj več, kot je v resnici. Življenje ga je vrglo med one, ki krojijo obleke in delajo modo in sučejo šivanke in so — prav res — sami vedno slabo oblečeni. Torej: krojaški pomočnik je glavna vloga. Pomočnik kot jih srečujemo v vseh poklicih. Ven hoče iz svojih poklicnih spon, iz sive vsakdanjosti, pobegniti hoče pred še bolj sivo bodočnostjo. Saj to ni baš duhovito, kdo pa noče pobegniti pred tem, kar je, v nekaj lepšega? Vsakdo bi hotel nekaj senzacionalnegae, lepo življenje, brez truda, z malo dela, z veliko uspeha, poleg tega zavest, da je priznan, oboževan... Oj, oj, oj! Družba, ženske, denar, visok položaj!... Saj vemo kako je. — No in to je motiv in vsebina vse igre.

*

Ta krojaški pomočnik je živo nasprotje recimo današnjega krojaškega pomočnika. On lika frake za fino gospodo in želi zlasti sam v tak frak. On je gospod, on še ne ve, kako se bodo sukale nekoč zadeve. Vse to je bilo napisano pred vojno, v tistem čudnem, danes popolnoma neumljivem času, ko so bile stanovske organizacije pač stanovske organizacije, imele svoje zastave, pečat, seje in zborovanja. Tisti časi so pozabljeni — morajo biti, in zato je komedija zanimiva predvsem z vidikov dramaturga. — A vendar! Zanimiva je zato, ker so se časi izpremenili docela v bistvu in jedru in ker se niso izpremenili prav nič, ne v bistvu in ne v jedru, in velja

še danes prav tako kot anno Domini 1910 resnica: »Kdor zna jezik sukati bolje, kdor je večji falot, brezobziren, drzen — tisti bo dobro vozil. Ni res, da se časi izpreminjajo, »Frak« je ostal še vedno »Frak«.

*

Potem je v tej komediji še nekaj, kar ni od muh. Ne rečem, da je v njej večnostna poteza, kaj še, samo v pošteno zabavo naj služi. Vendar nekaj ima v sebi... To nekaj je večni motiv: gospod Dregely, spreten možak, je dobro in natančno čital Gogolja in prav posebno se mu je prikupil »Revizor«. To ni očitek, ne, nasprotno, zasluga je! Motiv revizorja je večni motiv in ne odpove nikoli.

Vso komedijo bi lahko imenovali tudi drugače. Recimo: »Kako postanem minister«. To dandanašnji vedno odprto vprašanje, ima v tej komediji svoj točen odgovor in poda, ako zaključimo analizo, naslednji recept: minister postaneš lahko, če:

- a) imaš dober jezik,
- b) imaš dober jezik in če si sposoben ukrasti frak,
- c) si dobro raščen in dovolj simpatičen, da ti frak pristoji,
- č) znaš z ljudmi ravnati kot oni želijo,
- d) ne kloniš z duhom, ko ti pretijo težave,
- e) nisi maščevalen in je tvoje načelo, kot pravi Nemeč: »Leben und leben lassen«!

*

Tako nekako gre ta zadeva. Predvsem ugotovimo, da je avtor poznal ljudi, njih vrline, njih slabosti. Znal je zaplesti dobro risane značaje v zabavne situacije, verjetne in nepretirane. Lahko bi napisal burko — a napisal je dobro veseloigro, ki ima svoje korenine že tam, kjer pričenja nekaj, kar se imenuje — komedija.

Vasilij Vasiljevič Škvarkin

Vasilij Vasiljevič Škvarkin, avtor komedije »Tuje dete«, ki se s tolikšnim uspehom uprizarja na našem odru, je mlajši sovjetski pisatelj, o katerem imamo na razpolago zelo malo podatkov. Dosegljivi nam gledališki listi in novinarska poročila ne nudijo informacij o njegovem življenju in delu. Posrečilo se nam je dobiti le naslednje podatke o njem:

Rojen 4. maja 1894. Njegova dosedanja dela:

- »Za gluhega carjevanja« 1924. — obravnava zgodovino Degajevljevega izdajstva.
- »Škodljivi element« (vaudeville), tiskan v Moskvi 1927. Delo je prevedeno v nemščino in japonščino.
- »God-gorn«, tiskano v Moskvi 1926.
- »Tuje dete«, tiskano v Moskvi 1934., prevedeno v veliko število jezikov.
- »Dr. Jegor Kuznecov.«
- »Kdo prihaja.«
- »Prevarant«, preveden v nemščino in japonščino.

»Na samem sebi okrog sveta.«

O zadnjih štirih delih poroča naša informacija samo to, da so izšla ter bila igrana. J. V.

Goethejeva dramaturgija v Eckermannu

Govorila sva o tem, kako težko je dobro voditi gledališče.

»Težko je na stvari to,« je rekel Goethe, »da je treba znati prenesti vse slučajno, ne da bi te to odvrnilo od tvojih višjih načel. Višja načela so: dober repertoar izvrstnih tragedij, oper in komedij, ki ga je treba imeti pred očmi in ga smatrati za trdno opredeljenega. Slučajnosti pa so: nova dela, ki si jih želiš videti, gostovanja in druge podobne stvari. Te stvari te ne smejo zavesti, temveč se moraš od njih zmeraj vračati k svojemu repertoarju. Naš čas je tako bogat na resnično dobrih stvareh, da poznavalcu ni nič lažjega, kakor sestaviti dober repertoar. Toda nič ni težjega, kakor držati se tega repertoarja.« (26. VII. 1826.)

*

»Seveda ni nobenega dvoma, da se ne bi dalo z dobrimi angleškimi, francoskimi in španskimi igrani sestaviti tako dobrega repertoarja, da bi lahko vsak večer igrali kako dobro stvar. Toda kje je v narodu potreba po samih dobrih delih? Čas, v katerem so pisali Ajshilos, Sofokles in Evripides, je bil kajpada docela drugačen: imel je duha na svoji strani in si je zmeraj želel le resnično največje in najboljše. Toda v našem slabem času? Kje je tu potreba po najboljšem? Kje so njegovi sprejemni organi?

In potem hočejo ljudje zmeraj kaj novega! V Berlinu prav tako kakor v Parizu. Publika je povsod enaka. V Parizu se vsak teden producira in vprizori ogromno število novih iger, tako da je treba prestati pet, šest čisto slabih, preden te odškoduje ena dobra.« (20. XII. 1826.)

*

»V svoji dolgi praksi sem spoznal za poglobitno stvar, da ne smeš dati nikdar v študij igre in še manj opere, od katere se kolikor toliko zatrdno ne nadejaš dobrega uspeha za več let... Včasih me spreleti groza, če slišim, kako lahkomišelnost odreja včasih, da je treba pričeti študirati kako opero, o katere uspehu prav za prav nič ne vedo in o kateri imajo samo nekaj zelo nezanesljivih časopisnih poročil... Pri poročilu o kaki novi, drugod uprizorjeni in hvaljeni operi bi poslal režiserja ali kakega drugega zanesljivega člana gledališča tja, da bi se pri resnični uprizoritvi na lastne oči preveril, ali je hvaljena nova opera dobra in vredna in ali naše moči zadoštujejo zanjo ali ne. Stroški za tako potovanje so nezatni v primeri z ogromno koristjo, ki jo ima gledališče od tega, in v primeri z usodnimi pomotami, ki se jih s tem obvaruje. (27. III. 1825.)

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Kolinska

CIKORIJA

KOLINSKA CIKORIJA

je naš

pravi

d o m a č i
i z d e l e k

Kje kupim najboljšo in najcenejšo moško in deške obleke domačega izdelka?
Pri tvrdki

OLUP JOSIP, Ljubljana

STARI TRG 2

Velika zaloga sukna, kamgarnov iz priznanih tuzemskih in inozemskih tovarn. Obleke se izvršujejo tudi po naročilu in konkurenčnih cenah.
Velika zaloga moškega perila iz lastne tovarne Triglav

TELEFON 35-61

Smučarsko opremo

po najnižjih cenah in v kvalitetnem blagu Vas postreže

KOLB & PREDALIČ

Selenburgova ul. 6

FKK

OD KROJAČKO MINISTRA

Veseloigra v 3 aktih od avtorja Sal G. Dregely.

Režiser: prof. O. Šest.

Gospod minister	Levi Kirschner, knjigarnar	Gregorin
Vitez Jakob pl. Reiner, posestnik rudnikov	er, žurnalist	Jerman
Stefanija, njegova žena	Martin Sonnberg	Jan
Ema, njiju hči	Huber, krojaški mojster	Lipah
Profesor Aldorf, znanstvenik	njegova hči	Mira Danilova
Laura, njegova žena	Severje Melzer	Daneš
Niko pl. Zimko	Škrlje Havelka } krojaški pomočniki	Bratina
Jurij pl. Silberberg, podpredsednik avtomobilskega kluba	Gabl Hauser }	Vertin
Božidar pl. Gahl, ravnatelj lokalnih železnic	Dregely Stern, trgovec z žitom	Plut
	Kralj njegova hči	V. Juvanova
	sluga pri Reinerju	Raztresen
	Sanča sluga pri poslancu Melzerju	Pianecki

Dejanje se godi v Ljubljani. Čas: pred vojno.

Prvo dejanje se odigrava v stanovanju krojača Huberja, drugo pri Reinerjevih, tretje pri poslancu Melzerju.

Med drugim in tretjim dejanjem mine nekaj mesecev.

Kostume ge. Severjeve je izdelal modni atelier. Prva hovinina za dame dala na razpolago tvrdka Roth.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Ob 20.

Konec po pol 23.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 28—
" II. - III. vrste	" 26—
" IV. - VI. "	" 24—
" VII. - IX. "	" 22—
" X. - XI. "	" 20—
" XII. - XIII. "	" 18—

Lože v	100—
" v	100—
" bal	70—
Dodatni	20—
"	20—
"	15—

Balkon: Sedeži I. vrste	Din 20—
" II. "	" 16—
Galerija: " I. "	" 14—
" II. "	" 12—
" III. "	" 10—
Galerijsko stojšče	" 2:50
Dijaško stojšče	" 5—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališčnem gledališču od 10. do do pol 1. in od 3. do 5. ure. Predpisana taksa za vstopnice je vračunana v cenah

Predno si nabavite radio aparat si oglejte
zalogo

PHILIPS

RADIO

aparator, pri zastopstvu

H. SUTTNER

Ljubljana, Aleksandrova 6

TELEFON ŠTEV. 34-70

Ugodni plačilni pogoji
Predvajanje brezobvezno in brezplačno
Prodaja na obroke

PHILIPS

NAJVEČJA
RADIOINDUSTRIJA SVETA

